

ROUTEBSCHRIJVING

● Gebouwd te Peize (centrum)

Begin- en eindpunt bij de kerk. Lengte 6.3 km.

1. Vanaf de kerk, langs de bakker, en dan het pad met de meidoornhaag op: het Burchtlaantje.

2. Links in de wei voorbij de monumentale boerderij staan palen in de grond. Die markeren het fundament en de plaats van de brug van het vroegere **Huijs te Peijse**: geel geeft de plaats aan waar de Havezathe stond en oranje de grachtbrug. Het nog aanwezige fundament van het Huijs te Peize is een archeologisch fundament.

Brinkweg 2, boerderij . rijksmonument.

Boerderij Brinkweg 2 1813

Op de plek waar ooit de burcht van Peize stond, verwoest in 1241, liet de rijke Wigbolt Lewe omstreeks 1525 het imposante Huijs te Peijse bouwen met 18 kamers en vertrekken, slotgracht en al. Na drie generaties Lewe ging het bezit via dochterhuwelijken over op de

familie Ripperda en vervolgens op de familie De Coninck. Vanaf eind 18e eeuw werd het in korte tijd meermalen verkocht en in 1812 brak de eigenaar en timmerman Geert Kemkers het af. Met het materiaal bouwde hij de boerderij naast het fundament. Dit hergebruik is o.a. te zien aan de kloostermoppen en aan de hoge smalle ramen. Het Huijs te Peijse staat afgebeeld op een schilderij van Herman Collenius uit ca. 1712. Het toont de zuidoostelijke gevel en de grachtbrug.

3. **Even verder RA het Molenpad op Korenmolen 'De Paiser Meuln' - rijksmonument**

Korenmolen Peize

Zowel de functie, de bestemming als het dakbedekking zijn niet origineel. Ooit begonnen als oliemolen in Enumatil, werd hij in 1898 als korenmolen neergezet in Peize. Er zat dakleer op de achtkantige bovenkruier, tot die bij de restauratie in 1973 met riet werd gedekt. Bijzonder is de zelfzwichting: de wieken hebben kleppen die automatisch hun stand aanpassen aan de windkracht.

4. **Het Molenpad komt uit op de Hoofdstraat. Daar RA.** Aan de overkant staat **Hoofdstraat 3**, De Peizer Hopbel, voormalige boerderij . rijksmonument. Het rechter stuk van het voorhuis is het oudst, 18e eeuws, en had vroeger een schuur aan de linkerzijde, langs de straat. De naam van de boerderij is van

recenter datum: in 1989 werden in het pand een kleine bierbrouwerij met restaurant gevestigd.

De hopbel (de bloem van de hopplant is conserverende en smaakmakende grondstof voor bier) herinnert aan de hopteef, bestaansbron voor veel inwoners van Peize in de 17e en 18e eeuw. De brouwerij bestaat niet meer, wel is er nog een café-restaurant in het pand gevestigd.

5. **De Hoofdstraat** naar rechts (oostwaarts) volgen, tot de Raadhuisstraat. Hier staat het Raadhuis van Peize, rijksmonument voormalig gemeentehuis.

Voormalig gemeentehuis 1918

Boven de voordeur is het wapenschild te zien van de voormalige gemeente Peize, met de gouden hopbel. De bouwstijl van het gebouw uit 1918 is de Delftse School. De architect was A. Smallegenbroek & Zonen uit Assen. De bouwkosten bedroegen twintig duizend gulden. Een uitbreiding betrof een bijgebouw in het complex en het derde, nieuwe gedeelte werd in 1991 gebouwd voor twee miljoen gulden. Sinds 1998 is het geen gemeentehuis meer: Peize ging toen, samen met Norg en Roden, op in de gemeente Noordenveld.

6. De route gaat verder LA, door de Raadhuisstraat naar de Hoppekampweg. Daar LA. Aan de rechterzijde staan de woningen Hoppekampweg 7, 7a en 7b. Dit zijn drie zogenaamde Bogaerswoningen, genoemd naar de toenmalige minister van volkshuisvesting, die in 1966 een premiereregeling invoerde voor goedkope koopwoningen.

7. **Daarna direct RA, het fietspad op. Het leidt langs de hoptuin van het IVN.**

Hoptuin van het IVN

8. Doorwandelen komt u bij een breder pad **rechts, de Oosterweg. Ga die even op.** Linksvooruit ligt de voormalige es van Peize. Rechts staat Oosterweg 7, **woonboerderij rijksmonument.**

Monumentale woonboerderij 1662

Monumentale boerderij uit 1662, gerestaureerd en tot woning verbouwd. De 17e eeuwse ramen zijn weer teruggebracht in de voorgevel, waar ze eerder werden verwijderd en vervangen door grotere ramen, 19e eeuw. Let op het muuranker met bouwjaar in de topgevel van het voorhuis.

9. Ga terug naar het Noordsepad, volg dat **verder, het buigt naar links en komt uit op de Groningerweg. Aan de overkant staat het pand Groningerweg 21, woonboerderij.**

Groningerweg 21

Een opvallend gebouw (zie ook de noordgevel uit het begin van de 20e eeuw. Bijzonder: dubbel stookhok, dat thans gebruikt wordt als woon- werkgebouw.

10. LA Groningerweg, richting Centrum. Eerste weg RA, (Ripperdalaan), dan eerste weg LA, (Willingelaan, die voorbij het kruispunt overgaat in De Conincklaan). De straten in deze bungalowwijk De Westeringen uit de zestiger jaren zijn o.a. vernoemd naar bewoners uit de geschiedenis van Peize o.a. van het Huijs te Peijse. Bij het hertenkamp LA, via het voetpad terug naar Groningerweg. Daar RA.
11. Woonhuis, Groningerweg 1. Gepleisterd herenhuis uit 1911. Gebouwd naast de boerderij, die hier toen is afgebroken wegens de aanleg van de tramspoorlijn Groningen-Drachten. De stenen van de boerderij zijn v.o.v. dit huis gebruikt, vandaar het pleisterwerk. Vervolg de weg met de bocht mee naar de Roderweg.

Tegenover Roderweg 10 ligt een wijkje (Floralialaan) met nieuwe huizen op de 'locatie Letmaath', waar tot 1998 het autobedrijf met die naam was gevestigd. Het veldje op de hoek van Oude Velddijk (Brinks Kampje) bleef onbebouwd als bijdrage aan de open structuur van Peize, met weilanden in het dorp. Ga de Oude Velddijk **op**. Meteen links staat een voormalig bankgebouw met links ernaast een beeldje van Bert Kiewiet, dat een transactie uitbeeldt tussen een (staande) klant en een (zittende) employee.

12. Verder aan de straat staan een paar kenmerkende huizen in de stijl van de dertiger jaren. Oude Velddijk 19, gebouwd in 1932 door de Peizer architect en aannemer **L.J. Elema**. **Op de hoek van de Brinkweg LA**. Hier op de hoek staat Brinkweg 19, voormalig gebouw van de Coöperatieve Landbouwvereniging. Ook van architect Elema. In 1935 gebouwd als pakhuis voor agrarische behoeften, nu showroom en werkplaats.
13. **Op de Brinkweg de** eerste weg RA, de Molenweg. waarlangs opvallende bomen staan: **de** Chinese kurkboom (Phellodendron Amurense). Verderop ziet u
14. Molenweg **9, woonboerderij. Goed bewaard** gebleven boerderij uit 1836 met dwars geplaatst voorhuis. **Aan** het eind van de weg LA.
15. De Zuurseweg. Zuur en Suur in namen verwijzen in veel gevallen naar zure gronden, het veen. Maar het kan ook zuid' betekenen. Vroeger was het namelijk de Zuurtscheweg en was de zuidelijke grens tussen dorp en veen. Rechts zijn nu de dorpsuitbreidingen De Zuurtsche Kampen, De Lange Streeken 1 en De Lange Streeken II gebouwd. **Van de Zuurseweg LA, de Kerkstraat in**.

Rechts, een eind van de straat gelegen, staat **O**

16. **Kerkstraat 21-23, woonboerderij rijksmonument.** Dit is het voormalig achterhuis van het Kymmellshuis, uit 1721. Het voorhuis is afgebroken (zie Kerkstraat 19. hierna). Wat nu de woonruimte is, was vroeger het personeelsverblijf. Kymmell heet de Drentse familie van notabelen met stamvader Majoor Abraham Ruolph Kymmell uit Duitsland, die in 1620 tegen de Spanjaarden kwam vechten, huwde en huis Overcinge in Havelte betrok. Mensinge in Roden is in het bezit van een familie Kymmell geweest. Ook heeft Peize een burgemeester Kymmell gehad.
17. **Kymmelishof, woonhuis Kerkstraat 19.** In 1924 kocht veldwachter Arend Doedens het Kymmellshuis aan de Schoolstraat (nu Kerkstraat 21-23). Hij liet het voorhuis afbreken en bouwde aan de Kerkstraat een replica, waarin materialen en ornamenten werden hergebruikt.
18. **Kerkstraat 20,** woning opgetrokken uit kalkzandsteen van de fabriek Roelfsema in Hoogersmitde. Een nieuw produkt in het begin van de 20e eeuw, goedkoper dan baksteen en leverbaar in diverse kleuren, die detaillering mogelijk maakt, zoals de 'speklagen'.

Kalkzandsteen woning

19. **Kerkstraat 14, voormalige burgemeesterswoning.** Als zodanig gebouwd in 1935 op de plaats van een oud pand, waarin ook meerdere burgemeesters hadden gewoond. Later bood het huis onderdak aan het Groene Kruis. Nu is het een woonhuis. **RA de Schoolstraat in, die** met een knik leidt naar **de Kortlandsweg.**

20. **Schoolstraat 8 t/m 34, woningen.** Dit zijn zogenaamde Corbo-woningen, gebouwd in 1960. Het ontwerp komt uit Scandinavië. Op de scheidingsmuren na, zijn ze van hout. **Einde weg RA Kortlandsweg; verderop** wordt het een **pad. Ga dit in. Links staat**
21. **Huize 'Kortland' Kortlandsweg 31, voormalige pastorie 'Kortland'-rijksmonument.** Wit gepleisterd gebouw uit 1844, gebouwd met materialen van een eerdere pastorie op dezelfde plek. Staat opvallend ver van de kerk. Naar het woongedeelte leidt vanaf de Zuurseweg een fraaie oprijlaan met hoge eiken. Het bijbehorende bos was veel groter, dat al lang geleden werd verkocht wegens geldgebrek **van de kerk. Ga direct na de pastorie LA** over het bruggetje **en** recht door **de Hulstiaan in. U loopt nu de woonwijk**
22. **Kortland in,** dorpsuitbreiding van eind zestiger jaren. **Einde weg LA, Eikenlaan en direct RA, Hazelaarlaan. Eerste weg LA, Berkenlaan. Einde weg RA, weer op de Kortlandsweg. Die volgen en de Hoofdstraat oversteken naar de Esweg.**
23. **Vorbij het volgende kruispunt staat rechts. Het Dorpshuis 'De Essen'. Verderop** staan drie arbeiderswoningen uit het begin van de **20e eeuw: Esweg 4, 6 en 8.**

Arbeiderswoningen 20e eeuw

Alle drie hebben ze een redelijk grote tuin. Siertuin aan de voorkant en moestuin achter voor het levensonderhoud.

Neem de eerste weg LA, Zuster Kleveringastraat, die langs het woonzorgcomplex van Es Borg, Esrank en Hoprank loopt.. Einde weg LA. Raadhuisstraat, die op de Hoofdstraat uitkomt. LA, over het linker voetpad. Aan de overkant staan

24. Hoofdstraat 34-36, voormalig postkantoor en winkel met woning. Pand stamt uit begin 20e eeuw, in 1932 werd rechts ernaast een nieuwe woning met postkantoor (huisnummer 32) gebouwd. De winkel en het postkantoor zijn al lang verdwenen, resp. opgeheven.
25. Hoofdstraat 25-27, voormalige bibliotheek . **rijksmonument. Oorspronkelijk een** dubbele boerderij uit de 18e eeuw. Rechter schuur werd in 1940 afgebroken, de boerderij links werd in 1975 door de gemeente Peize gerestaureerd en verbouwd tot bibliotheek, waar het rechter woongedeelte later aan werd toegevoegd. In verband met gemeentelijke bezuinigingen werd in 2014 de bibliotheek verplaatst naar het Dorpshuis in MFA De Essen (zie nr. 23).
26. Wandel verder naar en voorbij de kerk, begin van de Kerkstraat: Kerkstraat 2, **kerk . rijksmonument.** Dit is het oudste bouwwerk van Peize. De kerk staat op een ophoping van plaggen. Het gebouw is gewijd aan Johannes de Doper. Het middendeel, het schip, is Romaans. De ronde bogen boven de dichtgemetselde ingangen in de noord- en zuidmuren, de vorm van de kloostermoppen plus de kleine ramen met al spitse bogen. dateren de bouw in de tweede helft van de 13e eeuw. **De toren** is van 1803, een vorige toren was in 1624 afgebroken. Het hoekige koor van 1824 verving een smal rechthoekig koor. Het **orgel** kocht de kerkvoogdij in 1862. Het was toen al tweehonderd jaar oud en stond in de kapel van het St. Geertruidsgasthuis in Groningen. Op de torenspits staat een verguld paard. Het verhoogde kerkhof met eiken en een eeuwenoud muurtje erlangs, heeft geen zerken. De graven werden in 1930 geruimd.

Wandel de Kerkstraat in

27. Kerkstraat 4, woonboerderij, atelier-rijksmonument. Oude boerderij, oorsprong 16e eeuw of ouder, met de naam 'naast de kerk'. Vroeger met de achterkant naar de weg gericht, nu met het woongedeelte.
28. Kerkstraat 8, voormalige bakkerij. Gebouwd in 1909 als broodfabriek met huis en winkel voor de Coöperatieve Gebruikersvereniging Bakkerij 'Ons Belang'. ook van 1909.
29. Kerkstraat 10-12, woonboerderij-rijksmonument. Grote 18e/19e eeuwse boerderij. In een later afgebroken aanbouw aan het voorhuis heeft een slagersbedrijf gezeten. Verbouwd tot woonboerderij in 1979. Ga tussen de huisnummers 16 en 18 RA het pad op dat leidt langs **de omzoomde weiden** tussen **Kerkstraat, Molenweg en Brinkweg.**

Op de T-splitsing kunt u kiezen. LA leidt via de Bnnkweg en langs de boerderij Bnnkweg 2 terug naar de kerk. RA gaat terug langs de kerk.

Einde wandeling.

ROUTEKAART

S Gebouwd te Peize (centrum)

Lengte 6,3 km.

